

ADOLF LAMBL

PRVNÍ INFLACE V DĚJINÁCH LIDSTVA

S předmluvou býv. ministra financí

univ. prof. Dr. C. HORÁČKA

P R A H A

1936

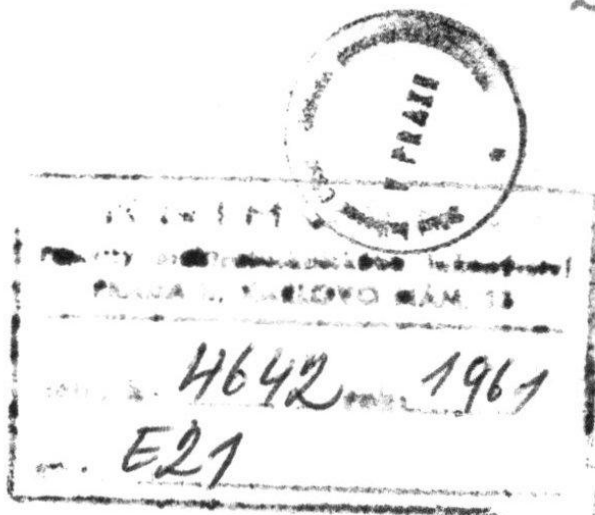
g 22254
418 140
142 004225 I

Nákladem vlastním.

Veškerá práva vyhrazuje si autor.

Copyright by Adolf Lambl, Praha XVI., Štefánikovo
nám. 76.

F 108417
2476/68

Knihovna
J. A. Komenského
KANCELARIE POLITICKÉHO ÚSTAVU

I.

**Soumrak Francie
za vlády krále Slunce.**

Hospodářské, finanční a sociální poměry za vlády krále „Slunce“, jak byl nazýván král Ludvík XIV., vládoucí od r. 1643 do r. 1715, byly neutěšené, soudnictví bylo jednostranné, nespravedlivé, spory dlouho trvaly a byly velmi drahé.

Práva se dovolal prostý občan velmi těžko. Za co byl trestán šlechtic pouhým vězením, odpykal prostý člověk smrtí.

Společností vládl kastovnický duch. Šlechtici a duchovní neplatili daní, jelikož prý šlechtic bojuje za vlast a duchovní se modlí za vítězství zbraní.

Platil tedy daně jen měšťan, obchodník a sedlák. Nepřímé daně a dávky byly pronajaty nájemcům, kteří byli pravými upíry lidu. Nemohl-li některý chudák zaplatiti, byl vržen do vězení nebo poslán na galeje.

Lid klesal pod tíhou vrchnostenských a církevních břemen, zatím co královský dvůr hýřil a žil ve stálých radovánkách.

Král byl pokládán za vlastníka veškerého movitého a nemovitého majetku svých občanů. Proto ti, kteří jednali, ať otevřeně, nebo skrytě jménem krále, těšili se tak veliké beztrestnosti, že se vůbec nestarali o to, co se smí nebo nesmí.

Finanční politika Ludvíka XIV. byla strašná.

Nejhorším bylo, že udržoval praksi osobního úvěru ke krytí státních výdajů. Dluhy království byly osobní záležitostí a smrtí dlužníka — krále — se rušily. Tím se vtělil i prakticky stát v osobu krále, který potom mohl směle prohlásiti:

„Stát jsem já!”

Kdo se mohl postavit na odpor státní moci, soustředěné v osobě panovníkově?

Věřitelé absolutistického panovníka byli králi vydáni na milost a nemilost. Zemřel-li král, mohl jeho nástupce neuznati zcela nebo z části dluh svého předchůdce, věřitele dáti zavřít na kratší nebo delší dobu, až by se stali k dohodě povolnějšími. Proto půjčovalo se při velkém risiku za lichvářské úroky a králové se setkávali s velikými obtížemi, když hledali půjčky.

Jelikož za takových poměrů věřitel neměl jistoty, že půjčený kapitál mu bude vrácen, hledal při uzavírání půjčky jiné výhody. Požadoval pronájem vybírání některých cel, dávek, daní a poplatků, vymíňoval si různé dodávky státu, na kterých nejen rychle získával zpět zapůjčený kapitál, nýbrž i dociloval veliké, nepřiměřené zisky.

V lidu bylo rozšířeno pevné přesvědčení, že každý králi půjčený milion vynese 4 až 5 milionů zisku.

Po celou dobu vlády Ludvíka XIV. byla politická moc prostředkem k provozování nejrozsáhlejších soukromých obchodů.

V dějinách úvěru nalézáme i zrození buržoasie, která sice existovala již za Ludvíka XIII., ale teprve za vlády Ludvíka XIV. se dostala ve větším počtu ke dvoru, aby později za Lawa se z ní stala **buržoasie finanční**. Bylo to království, které buržoasii založilo. Bohatý obchodník, dobře zavedený u dvora, mohl lehce poskytnouti svým zefům — vévodům nebo markýzům, tvořícím ozdobu Versailles, — luxus, kterého potřebovali.

Skvěle líčí Molière ve svém „*Bourgeois gentilhomme*“ život ješitného zbohatlíka, který za své peníze, vdává své dcery, dostává se do šlechtických kruhů a starých aristokratických rodů. Též La Bruyère popisuje výstižně mravy „Velkého století“.

Touha po lehkých příjmech a výnosných místech ovládala dvorní kurtisány, které provozovaly přímo po živnostensku úlohu zprostředkovatelů a službu informátorů. Byly dobře zasvěceny do různých obchodů, právě tak jako do obsazování míst. Ony věděly, jaké ceny se platí za ochotu a přízeň ministrů, a byly si vědomy, že za každé upozornění lze vydělati. — I vévoda Saint Simon zaplatil 22.500 liber jakési Mme Rozel za její upozornění, když koupil regiment.

Protekce některé vlivné kurtisány, zvané v pařížském žargonu „*puissance*“ (mocnost), byla jediným prostředkem úspěchu pro ty, kteří chtěli zbohatnouti.

Různá místa byla dědičná. Platil se z nich po-

platek pod jménem „p a u l e t t e”. Byl to roční poplatek zavedený Jindřichem IV. v r. 1604, který platil se z důchodů funkcionářů za to, že jimi zastávané úřady se staly plným majetkem svých držitelů. Jeho sazba se vyměřovala každých 9 let. **Důstojníci a vysocí státní hodnostáři kupovali si tak svoje postavení.**

Po smrti králově musili platiti znovu, nechtěli-li přijíti o svoje místa. To však nevadilo novému panovníkovi, aby ve vhodné chvíli zrušil postavení tohokterého bez jakéhokoliv odškodnění a za nějakou dobu, třeba pod jiným titulem, nabídl mu totéž místo za nové peníze.

Byla-li státní pokladna prázdná, což bývalo pravidelně, byly uzavírány půjčky ke krytí výdajů a k zaplacení stoupajících úroků z dříve uzavřených půjček.

Státní pokladně půjčovali často nejvyšší úředníci a ministři, kteří používali vypůjčených jmen nebo jmen svých příbuzných a přátel. **Tento druh věřitelů dostával tak zvané dobré poukázky,** kdežto obyčejní věřitelé dostávali poukázky méněcenné. Není divu, že za takových poměrů byli vystaveni vysocí funkcionáři velikému pokušení.

Byly případy, že zadrželi některé příjmy došlé státní pokladně, nezanesli jich jako příjem a prostřednictvím svých důvěrníků je půjčovali státu jako své vlastní jmění.

Takové systematické operace provozovali ti, kteří měli bdíti nad správným používáním veřejných peněz!

Spravedlnost a poctivost nebyly totiž hlavní podmínkou pro jmenování hodnostářů.

Přes různé reformy ve státní správě finanční, nezrušili vrchní intendantí a pokladníci tyto praktiky, nýbrž těžili z nich, jak se dalo. Aby se přes známé nepořádky udrželi na svých místech, prokazovali členům dvora, jejichž přízeň potřebovali, nejrůznější ochoty a poskytovali jim za jejich náklonnost příležitost k rychlému obohacení. **Všude zavládla nemravná protekce a hrozná korupce.**

V různých archivech jak francouzských ministerstev, tak v Národní bibliotéce, v knihovně poslanecké sněmovny a na jiných místech jsou zachovány velmi přesné doklady o tom, **jak jednali v dějinách velcí mužové.**

U dvora bylo zvykem neuváděti, k jakému účelu se stala určitá výplata. Tak bylo umožněno nepoužívatí kapitálů na jejich původní určení, to jest na účely veřejné, nýbrž přímo ve prospěch vlivných osob. Později k upokojení parlamentu bylo vydáno nařízení, dle něhož takové účtování bylo povoleno jen pro tajné státní účele.

Skandální bohatství rychle získané vyvolávalo v národě a mezi jeho klidnými pracovníky, kteří zanechávají potomkům stopy své denní úporné práce, rostoucí nepokoj i nenávist k novým zbohatlíkům, vydělávajícím takovým lehkým způsobem, právě tak jako vůči těm, kteří to umožňovali.

Toto prostředí zbohatlíků chápalo jasně spoji-

toť svých zájmů se zájmy královskými a proto byli nejpevnější oporou absolutistické monarchie.

Jejich chtivost, chamtivost, lakota a zisťná horlivost ve prospěch královské moci tuto neobyčejně poškozovala.

Takto v obchodním a finančním prostředí byl vlastně nejsilnější zárodek zkázy zvrhlé monarchie. Špatná finanční a hospodářská politika připravila neodvratný pád zadlužené královské moci.

Některé výňatky
z této knihy uveřejnil v III. ročníku
v čís. 18—24

»FINANČNÍ INFORMÁTOR«
(redakce: Praha II., Truhlářská č. 5.)

Tiskem knihtiskárny Josef Kobosil, Smíchov,
U Nikolajky 8.

O B S A H:

Předmluva	5
Úvodem	9
Soumrak Francie za vlády krále Slunce	15
Organisace finanční správy	23
Particelli d'Emery vrchním finančním intendantem	29
Kardinál Mazarin	33
Vzpoura poplatníků a rentiérů	43
Nejvěrnější Mazarinův společník — nepořádek	49
J. B. Colbert	55
Colbert osvědčuje se jako dobrý finančník	61
Po smrti Colbertově	75
John Law zasahuje do finančního osudu Francie	85
Law zakládá Compagnie d'Occident	97
Šílenství spekulace	107
Kus francouzských kolonisačních dějin	123
Pád Lawův	139
Co nevěděl Law a proč ztroskotal	155